

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

ISSN: 3030-3001

SJIF 2023: 3.019, 2024: 5.444 ResearchBib IF: 13.14/ 2024

Том 2, Выпуск 9

MONTESSORI VA VALDORF TIZIMIGA ASOSLANGAN BOLALAR
BOG'CHALARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.

Davranova Gulbahor Numondjonovna
Osiyo xalqaro universiteti "Pedagogika va psixologiya"
kafedrası o'qituvchisi
(sunny.davranova@gmail.com)

Annotatsiya: Bugungi kunda maktabgacha ta'lim pedagogikasini rivojlantirish maqsadida ko'plab ilg'or usullar tatbiq etilayotganligi, maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalarni har tomonlama rivojlantirishda Mariya Montessori va Valdorf ta'lim tizimi va unga innovatsion yondashuv hamda ularning o'ziga xos xususiyatlari, farqli va o'xshash jihatlari, ushbu tizimlarda bolaning erkinligi va mustaqilligiga alohida e'tibor qaratilishi haqidagi fikrlar ushbu maqolada yoritilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim pedagogikasi, Mariya Montessori va Valdorf ta'lim tizimi, innovatsion yondashuv, didaktik vositalar, amaliy hayot mashqlari zonasi, ona tili zonasi, matematika zonasi, sensor rivojlanish zonasi.

CHARACTERISTICS OF MONTESSORI AND WALDORF-BASED
PRESCHOOLS

Abstract: Today, various advanced methods are being implemented to develop preschool education pedagogy. This article discusses the comprehensive development of children in preschool institutions through the Montessori and Waldorf educational systems, highlighting their innovative approaches and unique characteristics. It also examines the similarities and differences between these systems, with particular emphasis on the importance of children's freedom and independence within these educational frameworks.

Keywords: preschool education pedagogy, Maria Montessori and Waldorf educational systems, innovative approaches, didactic tools, practical life exercises area, language area, mathematics area, sensory development area.

"Biz ta'lim va tarbiya tizimini barcha bo'g'inlari faoliyatini bugungi zamon talablari asosida takomillashtirishni o'zimizning birinchi darajali vazifamiz deb bilamiz"

Shavkat Mirziyoyev

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

ISSN: 3030-3001

SJIF 2023: 3.019, 2024: 5.444 ResearchBib IF: 13.14/ 2024

Том 2, Выпуск 9

Jahon ta'lim sohasidagi rivojlanish tendensiyalari axborotlashgan jamiyatda o'qitishning zamonaviy didaktik vositalarini kengroq joriy etish va ularning samaradorligini yanada oshirishning dolzarbligini ko'rsatmoqda. Bugungi kunda maktabgacha ta'lim pedagogikasini rivojlantirish maqsadida ko'plab ilg'or usullar tatbiq etilmoqda, masalan, Mariya Montessori hamda Valdorf texnologiyasidir. Bu usul, asosan, bolalarning mustaqil ta'lim va tarbiya jarayoniga asoslanadi va ularning qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Montessori metodikasi bolalarni o'zlariga qulay muhitda mustaqil o'rganishga, o'z qobiliyatlarini aniqlashga va rivojlantirishga imkon beradi. Ushbu usulning asosiy tamoyillari orasida individual yondashuv, o'z-o'zini boshqarish, va tajriba orqali o'rganish kabi prinsiplari mavjud.

Montessori sinflarida maxsus tayyorlangan o'quv materiallari va muhit bolalarga o'z qiziqishlariga asoslangan holda o'rganish imkoniyatini beradi. Bu jarayon bolalar uchun ta'limni qiziqarli va samarali qiladi, shuningdek, ularning ijodkorlik, muammolarni hal qilish qobiliyatlari va mustaqilliklarini rivojlantiradi. XX asrning boshida italiyalik olim va shifokor Mariya Montessori maxsus pedagogik tizimni yaratdi. Ushbu tizimning maqsadi — bolaga o'z tezligida o'sish va rivojlanish imkonini beradigan muhit va sharoit yaratishdir. Bolalar o'zlari nimani va qanchalik vaqt davomida qilishlarini mustaqil ravishda tanlashlari mumkin. Bugungi kunda Montessori tizimida ishlayotgan barcha bolalar muassasalari xalqaro standartlarga muvofiq faoliyat yuritadi. Ushbu standart uchta asosiy tarkibiy qismlarga asoslanadi: to'g'ri tashkil etilgan muhit, tayyorlangan pedagoglar va turli yoshdagi guruhlar.

Montessori bog'chasida bolalar dars olishadigan guruh Montessori sinfi deb ataladi. Bino odatda to'rt zona bo'yicha ajratilgan:

1. *Amaliy hayot mashqlari zonasi*: Bolalarga kundalik ishlarni o'rgatadi. Masalan, kiyinish, ortiqcha narsalarni yig'ish yoki ovqat tayyorlash.
2. *Ona tili zonasi*: Yozish va o'qishga tayyorlanishga yordam beradi. Bu yerda ko'plab obyektlarning tasvirlari bo'lgan kartochkalar, qattiq harflar, harakatlanuvchi alifbo va oddiy kitoblar mavjud.
3. *Matematika zonasi*: Raqamlar bilan tanishadi va hisoblashni o'rganadi.
4. *Sensor rivojlanish zonasi*: Bolaning sezgi organlarini rivojlantiradi. Masalan, ko'zlarini yopib, tanish bo'lmagan predmetlarni qo'l bilan ushlab yoki turli kattalikdagi qo'ng'iroqlarni tinglash.

Har bir zonada o'yinchoqlar o'rniga Montessori materiallari mavjud bo'lib, ular Xalqaro Montessori Assotsiatsiyasi tomonidan tasdiqlangan. Ushbu materiallar

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

ISSN: 3030-3001

SJIF 2023: 3.019, 2024: 5.444 ResearchBib IF: 13.14/ 2024

Том 2, Выпуск 9

aniq foydalanish qoidalari va funkcionalligi bilan ajralib turadi: o'rgatuvchi materiallardan foydalanish bolalarga nafaqat o'yin-kulgi, balki ma'lum ko'nikmalarni rivojlantirish imkonini beradi. Masalan, bolalar hisoblashni, ranglarni ajratishni yoki o'rmon va lopatka bilan ishlashni o'rganadilar.

Agar oddiy bolalar bog'chasida bolalar kuklalar va mashinalar bilan o'ynab, qoidalarni o'zlari yaratgan bo'lsalar, Montessori sinfida materiallar o'z-o'zidan qanday ishlatilishini belgilaydi. Masalan, hidli idishlar bolalarga hid bilishni va hid sezgisini rivojlantiradi, yopiq qutilar turli to'ldiruvchilar bilan shovqinlarni titratib, ovozning rang-barangligini o'rganish imkonini beradi.

Har bir material sinfda faqat bitta nusxada mavjud. Agar u band bo'lsa, bola kutishga majbur bo'ladi. Bu orqali sabr-toqat va boshqalarga nisbatan hurmat tarbiyalanadi. Bolalarga sinfga o'z o'yinchoqlarini olib kelish taqiqlanadi, chunki biror o'yinchoq, masalan, maxsus qo'shin yoki samolyot, bolani asosiy maqsad — atrofdaagi makonni o'rganish va o'z istaklarini eshitishni o'rganishdan chalg'itishi mumkin. Montessori muhitida tanqidiy ko'nikmalarni va mustaqillikni rivojlantirish faqat sinfda emas, balki oshxonada va hatto kiyinish xonasida ham mumkin. Kiyinish xonasi bu borada ayniqsa ahamiyatlidir. Sinfga kirish uchun bola o'z poyabzalini kerakli javonga qo'yishi, o'z shkafini topishi, kiyinish xonasida kiyinishdan avval narsalarni javonga joylashtirishi, o'zgarish kiyimlarini kiyishi kerak. Bularning barchasi boladan katta diqqat va miyadagi turli bo'limlarning muvofiq ishlashini talab qiladi, bu, masalan, geometrik shakllarni chizish bilan solishtirganda ham qiyin.

Bog'chaning barcha maydoni, shuningdek, barcha materiallar va predmetlar bolalarning yoshiga moslashtirilishi kerak. Masalan, kiyim uchun ilgaklar bola bo'yiga mos joyda joylashgan. Shaxsiy shkafda ism emas, balki rasm bo'ladi, chunki bolalar hali o'qiy olishmaydi. Bularning barchasi pedagogikaning asosiy qonunlaridan birini saqlash uchun: «Bolani atrofidaagi narsalar o'rgatadi».

Shuningdek, taqiqlangan narsalarga jiddiy qaraladi: nima bo'lmasin, taqiqlangan narsalar yopilgan, olib tashlangan yoki bolalar tushunishi uchun rasm orqali tushuntirilgan bo'ladi. Masalan, bolalar uchun oshxonaning issiq qismiga kirish taqiqlangan, shuning uchun u yerda og'ir eshik, yuqori tutqich va katta qizil xochli plakat mavjud. Bu ochiq eshik va pedagogning kirish kerak emas degan so'zlaridan ko'ra aniqroqdir.

Qanday qilib yosh farqlari bilan guruhlar tashkil etiladi?

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

ISSN: 3030-3001

SJIF 2023: 3.019, 2024: 5.444 ResearchBib IF: 13.14/ 2024

Том 2, Выпуск 9

Montessori tizimida ham yosh bosqichlari mavjud, lekin ular boshqacha: 0-3 yosh, 3-6 yosh, 6-12 yosh, 12-15 yosh va 15-18 yosh. Demak, bolalar bog'chasi to'liq 3-6 yoshdagi bolalarni qamrab oladi: shu yosh oralig'ida bo'lgan bolalar bir guruhda bo'lishi mumkin.

Montessori tizimida pedagog — bu nazoratchi emas, balki mustaqillikka yo'riqnomaga beruvchi. U ma'lum bir materialdan qanday foydalanishni ko'rsatadi, bolaning qiziqish bildirgan hududida yana qanday qiziqarli narsalar mavjudligini maslahat beradi, o'yinni tashkil etishda yordam beradi, lekin bolaning o'rniga ishni bajarmaydi va natijalarni baholamaydi.

Maria Montessori oltita asosiy sezgirlik davrini ajratib ko'rsatdi — bu bolada “imkoniyatlar oynasi” ochiladigan yosh davridir. Aynan shu vaqtda bolani o'qishga, yozishga, kichik narsalarni saralashga yoki boshqa bolalar bilan do'stlashishga o'rgatish eng oson. Ko'nikmalarni oldinroq yoki keyinroq rivojlantirish ham mumkin, lekin buni amalga oshirish uchun bolaga ko'proq kuch va vaqt sarflash kerak bo'ladi.

Bu davrlarni oldindan bashorat qilish qiyin, chunki har bir bolada ular turli vaqtlarida namoyon bo'ladi. Ammo, bu davrlarning ochilishi mumkin bo'lgan yosh oralig'i ma'lum:

- ✚ Tug'ilishdan 3 yoshgacha — tartibni qabul qilish.
- ✚ Tug'ilishdan 5,5 yoshgacha — sezgirlik rivojlanishi.
- ✚ Tug'ilishdan 6 yoshgacha — nutq rivojlanishi.
- ✚ 1 yoshdan 4 yoshgacha — harakat va faoliyat rivojlanishi.
- ✚ 1,5 yoshdan 5,5 yoshgacha — kichik predmetlarni qabul qilish.
- ✚ 2,5 yoshdan 6 yoshgacha — ijtimoiy ko'nikmalar rivojlanishi.

Diqqatli Montessori pedagogi bolaning qachon imkoniyatlar oynasi ochilganini kuzatish orqali aniqlay oladi, bolaga qaysi narsalar qiziqarli ekanini va u nimalarga diqqatini qaratayotganini o'rganadi.

Ovqatlanish bo'yicha nonushta, tushlik va kechki ovqat — belgilangan jadvalga muvofiq tashkil etiladi. Lekin agar bolaga bu vaqtda ovqatlanish istamasa, bu barcha bilan birga ovqatlanishni anglatmaydi. Ovqatlanish jarayoni 10-15 daqiqadan bir yarim soat davom etadi. Bolalar bu vaqt ichida istalgan vaqtda ovqatlanishga qo'shilishlari mumkin. Shuningdek, ular dastlab ovqatlanishga borib, boshqa bolalarni kutishlari shart emas.

Bolalarga ovqat oddiy bog'chada bo'lgani kabi alohida porsiyalarda berilmaydi. Ular o'zlari stolni qo'yishadi va qanchalik ovqatlanishni xohlasalar,

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

ISSN: 3030-3001

SJIF 2023: 3.019, 2024: 5.444 ResearchBib IF: 13.14/ 2024

Том 2, Выпуск 9

shunchalik miqdorni olishadi. Agar kerak bo'lsa, pedagog yordamga keladi — nima tayyorlanganini tushuntiradi va bolani ovqatlanish uchun taklif qiladi, ammo qarorni bolalar o'zlari qabul qiladi.

Ta'lim jihatdan Montessori bog'chasida alohida darslar o'tkazilmaydi. Bularning o'rnini yaxshi o'ylangan muhit egallaydi: bolaga qulay bo'lgan stol, bolalar o'zlari ovqat qo'shishlari mumkin bo'lgan oshxona, mustaqil faoliyat uchun ta'lim materiallari — bolalar ularni istalgan vaqtda olishi mumkin.

Har bir qadamda va har bir kichik narsada bolalarga bo'lgan e'tibor ko'rinadi va "Menga o'zim qilishimga yordam ber" shiori aks ettiriladi.

Montessori bog'chasida uxlash va sayr qilishning aniq chegaralari mavjud: har doim jadval bo'yicha amalga oshiriladi. Lekin bu vaqt ichida bola nima qilishni o'zi tanlaydi. Bu Montessori ta'limining asosiy qoidasiga to'g'ri keladi: belgilangan chegaralarda erkinlik.

Masalan, tashqarida bola tepalikdan uchishi, qor bilan o'ynashi yoki oddiygina parkda o'tirishi mumkin — bu uning tanlovi. Lekin sayr qilish vaqti haqida qaror qabul qilish pedagoglarning vakolatida.

Bolalar hammalari birgalikda uxlashadi, har kim xohlagan vaqtda emas. Agar bola uxlashni xohlamasa, u tinchlik bilan karavotda yotib, pedagog tomonidan o'qilayotgan ertakni tinglashi mumkin. Lekin kiyinish va xonadan chiqish mumkin emas, chunki bu boshqalar uchun to'sqinlik qilishi mumkin.

Valdorf tizimining asoschisi — Rudolf Shtayner, antroposofiyaning asoschisi bo'lgan, 1861-1925 yillar oralig'ida hayot kechirgan. 1907- yilda uning «Bola ta'limi» nomli kitobi nashr qilingan va unda bu pedagogika tizimining asosiy g'oyalari ilk bor keltirilgan. 1919- yilda, Shtutgardagi tabak fabrikasi egasi Valdorfning iltimosiga binoan, fabrika ishchilari uchun birinchi Valdorf maktabi ochildi.

Ikkala tizim ham bolaning shaxsini gumanistik qarashlarga asoslanadi. «Psixika shakllanishi» haqida so'z bormaydi.

Mariya Montessori tomonidan ishlab chiqilgan to'rtta rivojlanish bosqichlari:

- 0-6 yosh — bolalar mustaqillik va o'z shaxsini yaratish jarayonida tadqiqotchilar bo'ladi.

- 6-12 yosh — bolalar ijtimoiylashishni o'rganadilar, anglash qobiliyati va tasavvur qila olishni qo'lga kiritadilar, axloqiy sifatlarni shakllantiradilar.

- 12-18 yosh — yoshlar psixologik barqarorlikni davolashadi, adolat hissini va shaxsiy qadriyatlarni anglashadi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

ISSN: 3030-3001

SJIF 2023: 3.019, 2024: 5.444 ResearchBib IF: 13.14/ 2024

Том 2, Выпуск 9

- 18-24 yosh — yoshlar madaniyat va ilmlarni chuqur o‘rganishga, liderlik rollarini bajarishga va moliyaviy mustaqillikka erishishga tayyor bo‘ladilar.

Valdorf pedagogikasi Rudolf Shtayner tomonidan ishlab chiqilgan uchta asosiy bosqichga asoslanadi:

- 0-6 yosh — imitatsiya bosqichi — bolalar boshqalarga taqlid qilish orqali, amaliy faoliyatlar orqali o‘rganadilar.

- 7-14 yosh — tasavvur bosqichi — bolalar san‘at va ijodiy faoliyatlar orqali, o‘qituvchi tomonidan yo‘naltirilgan holda o‘rganadilar.

- 15 yosh va undan katta — yoshlar abstrakt g‘oyalar va konseptual fikrlarni o‘rganadilar, axloq va ijtimoiy mas‘uliyat asoslarini bilishadi.

Montessori pedagogikasida o‘qituvchi muhitdan predmet bilan qanday harakat qilishni ko‘rsatishga tayyor kuzatuvchi sifatida xizmat qiladi.

Valdorf pedagogikasida o‘qituvchi markaziy o‘rinda. U turmush va ijodda harakat qilish modellarini taklif etadi. O‘n yil davomida birgina o‘qituvchi bolalar guruhini boshqarishi mumkin.

Ikkala tizimda ham o‘quv muassasasi va ota-onalar o‘rtasidagi munosabatlar katta ahamiyatga ega. Bu an‘anaviy o‘quv muassasalariga nisbatan ko‘proq ahamiyatga ega. Valdorf tizimida ota-onalar ko‘plab bayramlar, yarmarka va ko‘rgazmalarni tashkil etishda, o‘yinchoqlarni yaratishda bevosita ishtirok etadilar va muhim ishtirokchilar va asosiy tomoshabinlar bo‘ladilar.

Montessori tizimida ota-onalar seminarlarga qatnashadilar, u yerda pedagogik prinsiplar va g‘oyalarni o‘rganadilar, uy shart-sharoitlarida ta‘lim muhitini yaratishning muhimligini anglaydilar va farzandlarining rivojlanishini diqqat bilan kuzatishlari mumkin bo‘ladi.

Ikkala tizim ham bolani zamonaviy hayotning ortiqcha ma‘lumotlar va stresslaridan muhofaza qilishga intiladi. Shuning uchun ota-onalarga televizor ko‘rish va gadjetlarni ortiqcha ishlatishdan bolani muhofaza qilish tavsiya etiladi.

Valdorf tizimi diniy tarbiyaga katta ahamiyat beradi, bu ruhni rivojlantirishning muhim vositasi sifatida qaraladi. Ammo, har bir o‘quv muassasasida diniy nuqtai nazar mahalliy an‘analarga muvofiq tanlanishi mumkin.

Montessori va Valdorf pedagogikasida ekologik tarbiyaga katta ahamiyat berilgan. Bog‘da ishlash, hayvonlarga g‘amxo‘rlik qilish, kattaroq yoshda fermada ishlash nazarda tutiladi. Atrof-muhitda plastikdan xoli bo‘lishga harakat qilinadi, daraxtdan tayyorlangan mahsulotlarga e‘tibor qaratiladi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

ISSN: 3030-3001

SJIF 2023: 3.019, 2024: 5.444 ResearchBib IF: 13.14/ 2024

Том 2, Выпуск 9

Valdorf pedagogikasida, o'yinchoqlardan foydalanish bilan (Montessori pedagogikasidan farqli o'laroq, u yerda o'yinchoqlar o'rniga didaktik materiallar bilan ta'minlanadi), juda ko'p joyda qattiq qishloq xo'jaligida ishlatishga ahamiyat beriladi.

Bu masalada Montessori pedagogikasi ko'pincha tanqidga uchraydi. Mariya Montessori o'zi juda ratsional inson bo'lgan. Uning boshlang'ich, aniq fanlarga qiziqishi bor edi. Ijod va san'at mavzulariga qiziqishi past edi. Shuning uchun, u yaratgan pedagogik tizimda ham ijod va fantaziya qilish imkoniyati taqdim etilmaydi, balki tayyor namunalarni o'rganish imkoniyati bor.

Valdorf muhitida asosiy materiallar o'yinchoqlar (daraxt, jun, mato, loy va boshqalar) va ijod uchun materiallar hisoblanadi. Hatto devorlarni bolalarning yoshiga qarab ranglash tavsiya etiladi. O'yinchoqlar ma'naviy kompozitsiyalar tarzida joylashtiriladi, bu bolani hikoyada qatnashishga taklif qiladi.

Tabiiy materiallar, masalan, kashtan, yong'oq, jiyda, shoxchalar, yaproqlar, toshlar, shishalar va boshqalar, xonada mavjud bo'lib, tartib bilan savatlarga, qopqoqchalar va qutilarga joylashtiriladi.

An'anaviy maktablardan farqli o'laroq, ular intizom, tartib va majburiyatga tayangan bo'lsa, alternativ pedagogika maktablari (yoki erkin maktablar), jumladan, Valdorf va Montessori pedagogikasi, shaxs erkinligini rivojlanishning asosiy vositasi sifatida ko'rib chiqadi. Ta'lim dasturlari o'quvchilarning individual xususiyatlariga mos ravishda ishlab chiqiladi.

Montessori pedagogikasi - bu ishonchni, erkinlikni va o'zini ifoda etish qobiliyatiga asoslangan bolalarni tarbiyalash usuli. Montessori pedagogikasi ijodiy fikrlash jarayonini tezlashtiradi va charchoq davrida bolalarga yordam beradi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, italyan pedagogi Mariya Montessori hamda Valdorf metodlaridan foydalanish maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni har tomonlama kompleks rivojlantirishda, bilish va o'rganish faoliyatini oson o'zlashtirishda, bolaning mustaqil va erkin faoliyatini ta'minlashda, bolada ta'lim jarayoniga tabiiy intilishini yuzaga keltiruvchi vosita sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Numondjonovna D. G. The use of interactive methods in forming the ecological worldview of preschool children //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – T. 11.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

ISSN: 3030-3001

SJIF 2023: 3.019, 2024: 5.444 ResearchBib IF: 13.14/ 2024

Том 2, Выпуск 9

2. Davranova G. Collaboration between kindergarten and family //центр научных публикаций (buxdu. uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.
3. Numondjonovna D. G. The importance of using multimedia to expand children’s worldwide during the activities //Asian Journal Of Multidimensional Research. – 2021. – Т. 10. – №. 7. – С. 28-31.
4. Numondjonovna D. G. et al. The Importance of Aesthetic Education in Comprehensive Education of Preschool Children //International Journal of Discoveries and Innovations in Applied Sciences. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 54-57.
5. Davranova Gulbahor N. Advantages of Using Modern Information Technologies in Teaching Russian Language for Primary School Students //AMERICAN JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITARIAN RESEARCH. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 333-338.
6. Davranova G. N. The development of pupils’ speech in russian lessons in elementary school //international scientific conference" innovative trends in science, practice and education". – 2023. – Т. 2. – №. 5. – С. 147-154.
7. Davranova G. N. Use of Information Technologies in Primary School Russian Lessons //EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. – 2022. – Т. 2. – №. 6. – С. 73-78.
8. Numondjonovna D. G. et al. Maktabgacha va boshlang ‘ich ta’lim tizimida sifat samaradorligini oshirishning innovatsion yondashuvi //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 144-146.
9. Numondjonovna D. G. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining rus tilida lug‘atlar bilan ishlash jarayonida kreativligini oshirish //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 168-170.
10. Сайфуллаева, Н. Б., & Саидова, Г. Э. (2019). Повышение эффективности занятий, используя интерактивные методы в начальном образовании. *Научный журнал*, (6 (40)), 101-102.
11. Сайфуллаева, Н. Б. (2023). ВАЖНОСТЬ МАТЕМАТИКИ И ЕСТЕСТВЕННЫХ НАУК ДЛЯ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ: Сайфуллаева Нозима Баходировна, преподаватель кафедры “Теория начального образования”, Бухарский государственный университет. Город Бухара. Республика Узбекистан. *Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал*, (1), 305-307.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

ISSN: 3030-3001

SJIF 2023: 3.019, 2024: 5.444 ResearchBib IF: 13.14/ 2024

Том 2, Выпуск 9

12. Сайфуллаева, Н. Б. (2023). Методы Организации Уроков Математики В Начальных Классах С Использованием Цифровых Технологий. *Miasto Przyszłości*, 35, 388-390.
13. Bahodirovna, S. N. (2023). FORMING CHILDREN'S IDEAS ABOUT THE SIZE OF OBJECTS AND THEIR MEASUREMENT. *Oriental Journal of Academic and Multidisciplinary Research*, 1(3), 102-107.
14. Bahodirovna, S. N. (2023). KINDERGARTEN, SCHOOL AND FAMILY PARTNERSHIP IN TEACHING CHILDREN IN MATHEMATICS. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)*, 1(10), 383-388.
15. Bahodirovna, S. N. (2023). Organization Forms of the Development of Primary Mathematical Concepts in Children. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)*, 1(10), 138-143.
16. Сайфуллаева, Н. Б. (2022). Методы определения потребностей обучающихся в процессе использования облачных технологий в образовании. *Universum: технические науки*, (2-1 (95)), 57-59.
17. Сайфуллаева, Н. Б., & Марданова, Ф. Я. (2021). научно-методические основы организации самостоятельной работы по высшей математике. *Проблемы науки*, (4 (63)), 84-87.
18. Сайфуллаева, Н. Б., & Мурадова, Я. М. (2020). Пути эффективного использования методов обучения математике в начальных классах. In *EUROPEAN RESEARCH* (pp. 121-123).
19. Сайфуллаева, Н. Б. (2019). Роль дидактических игр в умственном развитии учащихся в математике начального класса. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS OF PHILISOPHY, PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY* (pp. 102-106).
20. Сайфуллаева, Н. Б. (2023). РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ КОМПЬЮТЕРНЫМ НАУКАМ. *Universum: технические науки*, (4-1 (109)), 41-43.
21. Сайфуллаева, Н. Б. (2020). Важные особенности дидактических игр в процессе обучения математике в начальных школах. In *ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ И ВОСПИТАНИЯ* (pp. 60-62).
22. Ergashovna, S. G., & Bahodirovna, S. N. (2019). Modern teaching technologies in teaching mathematics in elementary grades. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 7.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

ISSN: 3030-3001

SJIF 2023: 3.019, 2024: 5.444 ResearchBib IF: 13.14/ 2024

Том 2, Выпуск 9

23. Bahodirovna, S. N. (2023). FORMS OF ORGANIZATION OF MATHEMATICS TEACHING IN ELEMENTARY GRADES. *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*, 10(11), 5-8.

24. Bahodirovna, S. N. (2024). HEAD OF CHILDREN'S INSTITUTION IN ORGANIZING THE WORK OF FORMING MATHEMATICAL IMAGINATIONS AND BIG TEACHER'S PLACE. EDUCATORS KNOWLEDGE DEGREE AND FORMS OF DEVELOPMENT OF SKILLS. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 119-124.

25. Bahodirovna, S. N. (2023). ELEMENTARY MATHEMATICS AND COHERENCE BETWEEN STAGES OF MATHEMATICS EDUCATION. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 3(5), 393-397.

26. Сайфуллаева, Н. Б. (2023). РОЛЬ МАТЕМАТИКИ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ. *PEDAGOGS journali*, 1(1), 292-292.

27. Сайфуллаева, Н. Б. (2022). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ДИДАКТИЧЕСКОГО ПРОГРАММНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В ОБУЧЕНИИ МАТЕМАТИКЕ. *НОВЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ*, 10-12.

28. Сайфуллаева, Н. Б. (2021). ВАЖНЫЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СИСТЕМЕ КЛАССНЫХ УРОКОВ. *Вестник науки и образования*, (5-3 (118)), 40-42.

29. Сайфуллаева, Н. Б. (2023). ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ДИДАКТИЧЕСКИХ ИГРОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПО МАТЕМАТИКЕ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ. *Проблемы педагогики*, (2 (63)), 15-17.

30. Hikmatovna, M. N. (2023). Goals and Tasks of Education. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)*, 1(9), 360-362.

31. Hikmatovna, M. N. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARDA TEXNOLOGIYA FANINI O'QITISH JARAYONIDA QO'LLANILADIGAN METOD VA VOSITALAR. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 339-344.

32. Hikmatovna, M. N. (2023). Tarbiyaning Maqsad Va Vazifalari. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)*, 1(9), 386-388.

33. Mahmudova, N. H. (2023). Influence of family environment on personal socialization. *American Journal of Public Diplomacy and International*

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

ISSN: 3030-3001

SJIF 2023: 3.019, 2024: 5.444 ResearchBib IF: 13.14/ 2024

Том 2, Выпуск 9

Studies (2993-2157), 1(10), 440-446.

34. Nigora Hikmatovna Mahmudova. (2023). BASIC TASKS OF TEACHING THE SCIENCE OF "EDUCATION" IN PRIMARY GRADES. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 1(10), 447–452.*

35. Hikmatovna, M. N. (2024). Shaxs kamoloti ijtimoiy-biologik hodisa, pedagogik jarayon obyekti va subyekti sifatida. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 2(1), 31-43.*

36. Mahmudova Nigora Hikmatovna. (2024). INFLUENCE OF FAMILY ENVIRONMENT ON PERSONAL SOCIALIZATION. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 164–170.*

37. Hikmatovna, M. N. (2024). CONTENT OF THE INTERNATIONAL ASSESSMENT PROGRAM. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 2(2), 88-94.*

38. Hikmatovna, M. N. (2024). Teaching of specialized subjects in primary education. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(2), 453-460.*

39. Hikmatovna, M. N. (2024). Boshlang'ich ta'limda mutaxassislik fanlarini o'qitish. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(2), 445-452.*

40. Махмудова Нигора Хикматовна. (2024). Преподавание профильных предметов в начальной школе. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(2), 436–444.*

41. Akbarovna, I. S. (2023). SOCIO-PSYCHOLOGICAL FACTORS OF BEHAVIOR FORMATION IN ADOLESCENTS. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 1(5), 184-191.*

42. Akbarovna, I. S. (2023). THE DEVELOPMENT OF CONSCIOUSNESS AND THE TEACHING OF CONCEPTS OF THE UNCONSCIOUS TO STUDENTS. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 1(5), 107-114.*

43. Bahodirovna, H. N. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILI O'QITISH METODIKASI FANINING METODOLOGIK VA ILMIY ASOSLARI.

44. Hojiyeva, N. (2023). METHODS OF TEACHING MOTHER TONGUE IN PRIMARY CLASSES SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL BASIS. *Modern Science and Research, 2(9), 424-428.*

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

ISSN: 3030-3001

SJIF 2023: 3.019, 2024: 5.444 ResearchBib IF: 13.14/ 2024

Том 2, Выпуск 9

45. Hojiyeva, N. (2023). THE SUBJECT AND TASKS OF THE METHOD OF TEACHING THE MOTHER TONGUE IN PRIMARY GRADES. *Modern Science and Research*, 2(10), 855-857.

46. Bahodirovna, H. N. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILI O'QITISH METODIKASI FANINING PREDMETI VA VAZIFALARI.

47. Bahodirovna, H. N. (2023). TA'LIM JARAYONIDA BOSHLANG'ICH SINFLARDA TEXNOLOGIYA FANINI O 'QITISH MUAMMOSINING YORITILISH MAZMUNI. *PEDAGOGS jurnali*, 1(1), 209-209.

48. Bahodirovna, H. N. (2023). Methodological Foundations of Teaching the Science of" Education" in Primary Grades. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)*, 1(9), 369-372.

49. Ruziyeva, M. Y., & Lobar, S. (2023). Lyro-epic literary fairy tales in uzbek children's literature.

50. Ruzieva, M. Y. (2022). SYMBOLISM OF MYTH, SYMBOL AND COLOR. *Ann. For. Res*, 65(1), 2719-2722.

51. Ruzieva, M. (2016). Colour and its psychoanalytical interpretation in folklore. *Язык и культура (Новосибирск)*, (23), 127-130.

52. Ro'ziyeva, M. Y. (2020). Color symbolism in Uzbek folklore. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 05 (85), 277-284.

53. Hojiyeva Nasiba Bahodirovna. (2024). Ta'lim jarayonida boshlang'ich sinflarda texnologiya fanini o'qitish muammosining yoritilish mazmuni. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 2(1),200–206.

54. Hojiyeva Nasiba Bahodirovna. (2024). THE SIGNIFICANCE OF EDUCATIONAL TRAINING IN PRIMARY CLASSES. *МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА*, 2(2), 439–447.

55. Isomova, F. A. T. Q. (2022). МАКТАБГАЧА ТАЛИМ TASHKILOTLARIDA BOLALARNI МАКТАВ ТА'LIMIGA TAYYORLASHDA NUTQ O'STIRISH MASHG'ULOTLARINING АНАМИЯТИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(1), 947-949.

56. Ne'matovna, T. Z. (2024). PEDAGOGIKA FANINING ILMIY-TADQIQOT METODLARIDAN FOYDALANISH. *PEDAGOG*, 7(4), 451-457.

57. NE'MATOVNA, T. Z. (2024). BOSHLANG 'ICH SINFLARDA ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA KOMPETENSIYAVIY

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

ISSN: 3030-3001

SJIF 2023: 3.019, 2024: 5.444 ResearchBib IF: 13.14/ 2024

Том 2, Выпуск 9

YONDASHUV. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 2(1), 207-212.

58. Tursunova, Z. (2023). USING INNOVATIVE AND INTERACTIVE METHODS IN NATIVE LANGUAGE AND READING LITERACY CLASSES. *Modern Science and Research*, 2(10), 777-779.

59. Rajabova, N. (2023). BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINFI O‘QITUVCHILARINING TADQIQOTCHILIK KO‘NIKALARINI RIVOJLANTIRISH. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 27(27).

60. Ражабова, Н. К. (2022). БОШЛАНҒИЧ СИНФИ ўқитувчиларининг тадқиқотчилилик кўникмаларини ривожлантириш тадбири. *Scientific Impulse*, 1(5), 678-687.

61. Ражабова, Н. К. (2022). Бўлажак бошланғич синф ўқитувчилари тадқиқотчилилик фаолиятини такомиллаштиришга таъсир этувчи омиллар. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(4), 349-352.